

Alternatív út a szülőséghez: attitűdök és vélekedések az örökbefogadással kapcsolatban

BEVEZETÉS

Hazánkban a gyermekvállalás értéként és identitásképző elemként van jelen a társadalomban, és a családközpontú gondolkodás napjainkban is meghatározó (*Pári & Rövid, 2023*). Azonban ma Magyarországon több százezer személynek jelenthet nehézséget a gyermekvállalás, körülbelül minden hatodik reprodukív korú ember esetében fellelhető valamilyen reprodukációs zavar, meddőség. A gyermekre vágyó, de biológiailag ezt a célt elérni nem tudó párok számára az örökbefogadás egy lehetőség lehet a szülőség megélésére.

Magyarországon a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2024-ben 1291 örökbefogadás történt, ami néhány százalékos emelkedést jelent a megelőző évekhez képest. Ezzel párhuzamosan azonban a nyilvántartott örökbe fogadható gyermekek száma is évről évre növekedést mutat (2024. december 31-én 2095 volt)¹. Lehetőség tehát van az örökbefogadásra, de a „kereslet és kínálat” találkozása mégsem ennyire egyszerű. Az örökbefogadások, illetve az örökbefogadást kérelmezők számát sok tényező befolyásolhatja, közülük az egyik, hogy milyen az a társadalmi kontextus, amelyben egy, az örökbefogadásra vonatkozó döntés megszületik, hogy milyen attitűdök és narratívák vannak jelen a közbeszédben és közgondolkodásban a témával kapcsolatban.

Kutatásunk célja bemutatni, hogy miként vélekedik a társadalom az örökbefogadásról, mennyire jellemző az előítéletesség hazánkban az érintettek kapcsán, valamint, hogy hogyan függ össze mindez a gyermekvállalási szándékkal. Demográfiai tényezők mentén vizsgáltuk, hogyan vélekednek a 18–50 éves populáció tagjai az örökbefogadás lehetőségéről, valamint az örökbe fogadott gyermek(ek) és az örökbe fogadó szülők kapcsolatáról, jövőjéről.

¹ https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0014.html. A letöltés ideje: 2026. február 20.

AZ ÖRÖKBEOFODÁSRA VONATKOZÓ ATTITÚDOK

Az örökbefogadással kapcsolatos vélemények nemzetközi szinten eltérőek. Számos országban egyre nő az elfogadás mértéke, azonban társadalmi szinten a stigmatizáció és az információhiány továbbra is jelen van (*Palacios & Brodzinsky, 2010*). Hazánkban csak elvétve találunk ezzel a témával kapcsolatos kutatásokat, de a külföldön végzett vizsgálatok eredményei alapján a kutatók azt feltételezik, hogy hazánkban is sztereotípiák mentén gondolkodnak az emberek az örökbefogadás résztvevőiről (*Keresztes-Takács & Nguyen Luu, 2017*). A gyakorlatban dolgozó szakemberek véleménye szerint ugyanakkor társadalmi szinten egyre kevésbé tabu az örökbefogadás, és ezért a gyermekekre vágyó párok könnyebben teszik meg az első lépéseket az adoptáció irányába (*Mészáros & Kiss, 2024*).

Egy 2021-es, az S.O.S. gyermekfalvak által végzett kutatásban² pedig tízből nyolc válaszadó nyilatkozott úgy, hogy – amennyiben nem lehetne természetes úton gyermeke – örökbe fogadna. A Századvég Közéleti Tudásközpont Alapítvány 2022-es ezerfős, telefonos, reprezentatív kutatása szerint pedig a megkérdezettek közel harmada (28%) zárkózna el teljesen az örökbefogadástól akkor is, ha nem lehet vér szerinti gyermeke, míg negyedük (26%) valószínűleg, további harmaduk (34,5%) biztosan választaná az adoptáció lehetőségét. Az adatok, mint azt a kutatók is megjegyzik, hipotetikusak, hisz egy elképzelt élethelyzetre vonatkoznak – a mintába kerültek 0,5%-a volt csupán örökbe fogadó szülő az adatfelvétel időpontjában (*Péntekné, Szodorai & Ónadi, 2023*).

A nemzetközi kutatások is alátámasztják azt, hogy a társadalom tagjai általában hasznosnak gondolják az örökbefogadást, de csak 32% választaná ezt a lehetőséget fenntartások nélkül. A válaszadók további 25-30%-a megkérdőjelezte például az örökbe fogadott gyermekek mentális egészségét, ami jól jelzi az attitűdök terén mutatkozó ambivalenciákat (*The Dave Thomas Foundation for Adoption, 2022*). Luu és munkatársainak az örökbefogadással kapcsolatban az ausztrál társadalomban jelen lévő vélekedéseket felmérő, 2019-es kutatása hasonló arányokat mutatott az elfogadás terén, de egyben azt is feltárta, hogy azok a válaszadók, akiknek van örökbefogadással kapcsolatos ismeretségük (például egy barátjuk örökbe fogadó szülőkkel nőtt fel), 2,9-szer, az aktív vallásgyakorlók pedig 1,8-szor nagyobb valószínűséggel fontolgatják az örökbefogadást (*Luu, Wright & Randle, 2019*).

Az örökbefogadással kapcsolatos vélekedések egyik csoportja az adoptációt még mindig egyfajta kulturális devianciaként kezeli, különösen az interetnikus örökbefogadások esetében (*Takács & Szalma, 2013*). Ehhez hozzájárul az az elképzelés is, hogy egy gyer-

² <https://sos.hu/evente-ezer-gyerek-hiaba-varja-hogy-orokbe-fogadjak/>. A letöltés ideje: 2026. február 20.

mek örökbefogadása minden esetben kényszermegoldást vagy egyfajta pótlehetőséget jelent, ezért az örökbe fogadó családot nem tekintik teljes értékűnek vagy „igazinak” (Keresztes-Takács & Nguyen Luu, 2017; Wegar, 2000). Részben ebből, részben a normatív családmoddellből (amely szerint házasságkötés utáni természetes és magától értetődő lépés legalább egy gyermek vállalása) következően az adoptáló család eleve deficiteseznek gondolt, hisz az örökbe fogadó szülők nem tudtak gyermeket a világra hozni (Szigeti, 2022). Magyarországon, ahol az örökbefogadások döntő többsége meddőség (vagyis a biológiai szülőség vágyának megghiúsulása) miatt történik (Szigeti, 2022), ez a narratíva nagyon is jelen van a közgondolkodásban. Ehhez hozzáadódik, hogy az örökbe fogadott gyermek genetikai „öröksége” nem ismert, illetve csak annyi „tudható” róla, hogy az anyja nem vállalta – a gyermekét „eldobó” anya negatív megítélése ab ovo magában hordoz egy, a gyermekekre és az őt örökbe fogadó családra egyaránt vonatkozó alacsonyabb társadalmi státuszt (Szigeti, 2022; Wegar, 2000). Az a feltételezés, amely a kötődés kialakulásában a genetikai kapcsolatot, a biológiai köteléket privilegizálja, és ezzel együtt azt is feltételezi, hogy egy örökbe fogadott gyerek nevelése több problémával jár, mint a vér szerinti gyermeké, önmagában is hátráltathatja az örökbefogadás választását (Keresztes-Takács & Nguyen Luu, 2017). Miall (1987) interjúj kutatásában a megkérdezett örökbe fogadó anyák kétharmada érezte úgy, hogy a társadalom másodrendű anyának tekinti, mivel nem áll biológiai rokonságban gyermekével. Ennek hátterében az is állhat, hogy az anyaságot (az apasághoz képest sokkal egyértelműbben) biológiailag meghatározottnak tekintik (Miall, 1994). A fenti adatokat egy hazai kutatás is megerősíti: az S.O.S. Gyermekfalvak 2018-ban³ több mint ötezer örökbe fogadó szülőt kérdezett meg a tapasztalatairól azzal kapcsolatban, hogy milyen reakciókat kapnak a környezetüktől, mennyire érzik azt elfogadónak és támogatónak. A kutatás eredményei szerint minden második örökbe fogadó szülő tapasztalt már furcsa vagy negatív megjegyzéseket a környezetétől, amelyek részben a gyermek vélt származására, részben a vér szerinti szülők negatív megítélésére vonatkoztak, míg „a harmadik leggyakoribb és bántó megjegyzés az örökbe fogadó anyák felé irányul, hogy miért nem szültek inkább”. March (1995) kanadai kutatásában a megkérdezett örökbe fogadott gyermekek több mint kétharmada úgy gondolta, hogy az örökbe fogadó családokat általában másnak és alacsonyabb rendűnek tekintik a biológiai családokhoz képest, míg Benson és munkatársainak tanulmánya szerint (1994, idézi Wegar, 2000) a vizsgálatba bevont, örökbe fogadott serdülők harmada úgy véli, a külvilág „elvárja”, hogy az örökbe fogadott gyerekeknek problémáik legyenek.

³ <https://sos.hu/rengeteg-elotelettel-kell-megkuzdeniuk-az-orokbefogado-paroknak-ma-magyarorszagon/>. A letöltés ideje: 2026. február 20.

SAJÁT KUTATÁSUNK

A kutatás az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar szombathelyi intézetének szervezésében valósult meg. Célja a nem természetes úton történő gyermekvállalási alternatívák társadalmi megítélésének feltárása volt, különös tekintettel az érintettekkel szembeni attitűdökre és előítéletekre, illetve ezek lehetséges kapcsolataira a gyermekvállalási szándékkal. Pszichológiai modellek szerint az attitűdök szoros összhangban vannak a tényleges viselkedéssel és a viselkedés szándékával, és így az attitűdök vizsgálata könnyebben feltárja a vélemények mögötti mélyebb motivációkat, érzelmi összetevőket és hiedelmeket különböző tárgyra, személyre, csoportra vagy eseményre vonatkozóan. Tanulmányunkban az örökbefogadás témakörére vonatkozó adatainkat elemezve arra keresünk választ, hogy hazánkban a reprodukzív korú emberek mennyire tartják elfogadhatónak vagy kívánatosnak az örökbefogadást mint a családbővítés egyik útját, illetve milyen stigmák, félelmek vagy idealizált képek vannak jelen a társadalmi megítélésben.

Módszertan

A vizsgálatban reprodukzív korú (18–50 év közötti) személyek vettek részt egy online kérdőív kitöltésével. A részvétel önkéntesen és anonim módon történt.

A kutatás több kérdőívet foglalt magában, ebből a jelen tanulmányban három kérdőív adatainak feldolgozásából származó eredményeket és azok értelmezését ismertetjük. Az első blokk demográfiai kérdéseket (pl. nem, életkor, vallásosság, iskolai végzettség), valamint a témában való érintettségre vonatkozó tételeket tartalmazott. A második rész az örökbefogadás megítélését mérő kérdésekből állt, amelyek az *Attitude Toward Child Adoption Questionnaire* (Ghazanfarpour et al., 2023) tételeinek magyar fordításán alapulnak, és kiegészültek saját szerkesztésű kérdésekkel. Emellett felvételre került az *Alapvető Pszichológiai Szükségletek Kielégítettsége és Frusztrációja Skála* (Tóth-Király et al., 2022) is.

Az *Attitude Toward Child Adoption Questionnaire* (Ghazanfarpour et al., 2023) 4 fokú Likert-skálát (0: egyáltalán nem értek egyet; 3: teljesen egyetértek) használ az örökbefogadással kapcsolatos pozitív vagy negatív attitűdök aspektusaira (személyes, kulturális, gazdasági, jogi, vallási, érzelmi stb.) vonatkozóan. A magasabb pontszámok pozitívabb attitűdöt jeleznek.

Az *Alapvető Pszichológiai Szükségletek Kielégítettsége és Frusztrációja Skála* (Tóth-Király et al., 2022) egy 24 tételes, 5 fokú Likert-skálát (1: egyáltalán nem értek egyet; 5: inkább egyetértek) alkalmazó mérőeszköz, ami – az öndeterminációs elméletre (self-de-

termination theory; Deci & Ryan, 2000) építve – három alapvető szükségletet mér, ezek az autonómia (pszichológiai szabadság, akarat, a döntéshozás lehetősége), a kompetencia (a hatékonyság érzése a tevékenységekben és a kihívásokkal való megküzdésben) és a kapcsolódás (kapcsolódás másokhoz, kölcsönös törődés érzése). A kérdőív a három alapszükségletet hat faktoron méri 4-4 tétel segítségével; a faktorok az egyes alapszükségletek kielégítettségét vagy frusztrációját írják le. A magasabb pontszámok az adott szükséglet magasabb kielégítettségét vagy frusztrációját jelzik.

A vizsgált minta bemutatása

A kérdőívet összesen 307-en töltötték ki, 89 férfi (29,0%) és 218 nő (71,0%), a minta nem reprezentatív. Az életkori adatok nemek szerinti bontásban az 1. táblázatban láthatók. Az átlagéletkor a férfiak esetében 25,5 év volt, a nők átlagéletkora viszont magasabb, 27,3 év.

1. táblázat. Életkori adatok nemek szerinti bontásban

Nem	n	M	SD	Min	Max
Nő	218 (71,0%)	27,28	10,38	18	50
Férfi	89 (29,0%)	25,51	8,69	18	50

Megjegyzés. Az életkor években értendő. M = átlag, SD = szórás

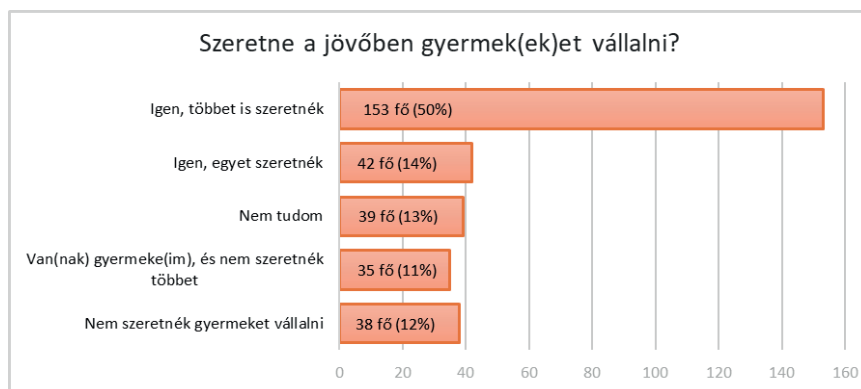
Lakóhelyüket tekintve a többség (41,0%) várost jelölt meg, a többi lakóhelytípust pedig nagyjából kiegyenlítetten jelölték a válaszadók. A legjellemzőbb befejezett iskolai végzettség, vélhetően a minta sajátosságaiból fakadóan is, az érettségi volt (61,9%), mindössze egy fő jelölte a 8 általános vagy kevesebb lehetőséget. A fő tevékenységet illetően elmondható, hogy a kitöltők elsősorban tanulmányokat folytatnak (59,3%) vagy valamilyen formában dolgoznak (35,2%). Családi állapotot tekintve a minta 54,7%-a valamilyen párkapcsolatban él. A részletes adatokat a 2. táblázat tartalmazza.

Vallásosság tekintetében a nem vallásos kitöltők voltak többségben ($n = 157$), míg 117 fő vallásosként jellemezte magát, 33 személy pedig nem kívánt válaszolni a kérdésre.

Gyermeke a kérdőív kitöltésekor a válaszadók többségének, 247 főnek (80,5%) nem volt. Kérdést fogalmaztunk meg azzal kapcsolatban is, hogy a jövőben szeretnének-e gyermeket vállalni, a válaszadók 63,5%-a pozitívan nyilatkozott erről, 13%-uk pedig ambivalens a kérdésben (1. ábra).

2. táblázat. Lakóhely, iskolai végzettség és családi állapot megoszlása

Változó	Kategória	n (%)
Lakóhely	Főváros	27 (8,8%)
	Megyeszékhely	52 (16,9%)
	Megyei jogú város	35 (11,4%)
	Város	126 (41,0%)
	Község	60 (19,5%)
	Egyéb	7 (2,3%)
Végzettség	8 általános vagy kevesebb	1 (0,3%)
	Szakmunkásképző, szakiskola	13 (4,2%)
	Érettségi	190 (61,9%)
	Nem egyetemi szintű felsőfokú iskolai végzettség	17 (5,5%)
	Főiskolai vagy egyetemi oklevél, diploma	84 (27,4%)
	Posztgraduális vagy doktori végzettség	2 (0,7%)
Fő tevékenység	Tanuló	182 (59,3%)
	Dolgozik	108 (35,2%)
	Munkanélküli, ellátás nélküli	3 (1,0%)
	GYED-en vagy GYES-en van	7 (2,3%)
	Háztartásbeli, otthon van	3 (1,0%)
	Nem kíván válaszolni	4 (1,3%)
Családi állapot	Nőtlen/hajadon	134 (43,6%)
	Együtt él partnerével, házasság vagy bejegyzett élet-társi kapcsolat nélkül	114 (37,1%)
	Házasságban él	51 (16,6%)
	Bejegyzett élettársi kapcsolatban él	3 (1,0%)
	Elvált	3 (1,0%)
	Özvegy	2 (0,7%)

1. ábra. A jövőbeli gyermekvállalási szándékra adott válaszok megoszlása (N = 307)

Eredmények

Az alternatív szülőség lehetőségeinek számbavétele leginkább valamilyen probléma, például meddőség esetén merülhet fel. A több válasz megjelölését lehetővé tevő kérdés alapján a válaszadók 70,0%-a ($n = 215$) jelölte azt, hogy neki és/vagy valamilyen általa ismert személynek van vagy volt ismert meddőségi problémája. 29,0% ($n = 89$) nem volt érintett, és nem is ismert ilyen személyt. Három személy (1,0%) nem kívánt válaszolni. A megadott válaszlehetőségek közül a válaszadók 9,4%-a ($n = 29$) saját érintettséget jelzett, 2,6% ($n = 8$) a partner érintettségét, 21,5% ($n = 66$) családtag, míg 49,2% ($n = 151$) barát/ ismerős érintettségét választotta. Mivel több válaszlehetőség is megjelölhető volt, a kategóriák arányai nem összegezhetők 100%-ra.

A kérdőívcsomag kitért arra is, hogy a kitöltők ismernek-e olyan személyt, aki örökbefogadással vagy asszisztált reprodukciós eljárással kapcsolatban érintett valamilyen módon. A több válasz megjelölését lehetővé tevő kérdés alapján a válaszadók 69,1%-a ($n = 212$) jelzett legalább egy ilyen ismeretséget, ebből 46,3%-nak ($n = 142$) örökbe fogadó szülőkkel nevelkedő, 44,6%-nak ($n = 137$) lombikprogramban fogant ismerőse van. A megkérdezettek közel harmada (30,9%, $n = 95$) nem ismert ilyen személyt.

Az örökbefogadással kapcsolatos attitűdtételekből összesített elfogadottsági indexet képeztünk átlagpontszám formájában, ahol a magasabb pontszám az örökbefogadás nagyobb mértékű elfogadottságát jelezte. A továbbiakban elsősorban ezzel a változóval végeztünk elemzéseket.

Az összehasonlító elemzésekben a demográfiai változók közül az életkorral vetettük össze az örökbefogadás indexet, ami nem mutatott szignifikáns együttjárást (Spearman-féle rangkorreláció $p = 0,766$). A gyermekvállalási szándék változójából három kategóriát (nem szeretnék gyermeket / igen, egyet szeretnék / igen, többet is szeretnék) tartottunk meg. Kizártuk a már gyermekkel rendelkező, további gyermeket nem tervező válaszadókat, mivel esetükben a nem válasz inkább a családtervezés lezártságát, mintsem a gyermekvállalás elutasítását tükrözi. A „nem tudom / nem kívánok válaszolni” opciót pedig azért nem vontuk be, mert kevert kategória, nem értelmezhető egyértelmű szándékként. Az örökbefogadás elfogadottsága nem különbözött a három csoport között (Welch ANOVA: $p = 0,680$).

Nemek szerint vizsgálva az örökbefogadás indexet, a nők ($M = 4,15$; $SD = 0,49$) szignifikánsan magasabb átlagpontszámot értek el, mint a férfiak ($M = 3,96$; $SD = 0,51$). A különbség Welch-féle független mintás t-próbával szignifikánsnak bizonyult, $t(157) = -3,01$, $p = 0,003$, Hedges' $g = 0,38$, ami kisebb-közepes különbségnek felel meg.

Feltáró jelleggel az egyes tételek átlagpontszámait is külön-külön összevetettük nemek szerint. Ahogy a 3. táblázatban látható, a nők és férfiak hasonlóan vélekedtek az egyes té-

teleket illetően, azonban néhány esetben szignifikáns különbség mutatkozik. A nők a pozitívabb hangvételű, elfogadást hangsúlyozó tételekkel nagyobb mértékben értettek egyet (pl. Az örökbe fogadó szülők szeretete az örökbe fogadott gyermek felé ugyanolyan lehet, mint biológiai gyermekük iránt.), míg több, aggodalmat vagy elutasítást kifejező állítás esetében alacsonyabb egyetértést jeleztek (pl. Az örökbefogadás ütközik erkölcsi vagy társadalmi elveimmel). Összességében az eredmények arra utalnak, hogy a vizsgált mintában a nők az örökbefogadásra vonatkozó állításokat kedvezőbben ítélték meg, mint a férfiak.

3. táblázat. Az örökbefogadás megítélése nemek szerint

Tételek	Férfiak (n = 89) M (SD)	Nők (n = 218) M (SD)
<i>Az örökbe fogadó szülők szeretete az örökbe fogadott gyermek felé ugyanolyan lehet, mint biológiai gyermekük iránt.</i>	4,29 (1,00)	4,56 (0,82) *
<i>Általánosságban a véleményem az örökbefogadásról pozitív.</i>	4,21 (0,97)	4,54 (0,79) **
<i>Igaz, hogy az örökbe fogadottság tudata negatív következményekkel járhat a gyermek számára, de ha időben és megfelelő módon mondjuk el neki, akkor a pszichológiai sérülés valószínűsége alacsony.</i>	3,89 (0,98)	4,13 (0,94) †
<i>Kicsi az esélye annak, hogy az örökbe fogadott gyermek sok év után elhagyja az örökbe fogadó szülőket, hogy megkeresse a biológiai szüleit.</i>	3,14 (1,03)	3,18 (0,98)
<i>Ha örökbe fogadott gyermekem lenne, mindig aggódnék amiatt, hogy rájön, nem mi vagyunk a biológiai szülei.^a</i>	2,53 (1,19)	2,09 (1,20) **
<i>Az örökbefogadásnak komoly erkölcsi és társadalmi következményei vannak.^a</i>	2,26 (1,23)	2,18 (1,29)
<i>Az örökbe fogadott gyermekeknél nagyobb a mentális zavarok kockázata.^a</i>	2,12 (1,01)	2,38 (1,03) †
<i>Ha örökbe fogadott gyermekem lenne, aggódnék amiatt, hogy nem hasonlítana rám és a házastársamra.^a</i>	1,97 (1,11)	1,61 (1,00) **
<i>Ha örökbe fogadott gyermekem lenne, aggódnék mások véleménye és hozzáállása miatt.^a</i>	1,83 (1,00)	1,80 (1,05)
<i>Az örökbefogadás ütközik a legtöbb vallási felekezet elveivel.^a</i>	1,80 (1,05)	1,55 (0,87)
<i>Az örökbefogadás ütközik erkölcsi vagy társadalmi elveimmel.^a</i>	1,42 (0,78)	1,12 (0,42) ***

Megjegyzés. Az ételek átlagot és szórást jelölnek: M (SD). A dőlt betűvel szedett tételek esetében a nemek közötti különbség szignifikáns vagy tendenciaszintű volt. A csillagok a nemek közötti különbség szignifikanciáját jelzik Welch-féle független mintás t-próba alapján: † $p = 0,050$; * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$. ^a A jelölt tételek negatív / aggodalmat vagy elutasítást kifejező állítások.

Az alapvető pszichológiai szükségletek – mint a kapcsolódás, az autonómia és a kompetencia – eltérő módon kapcsolódnak az örökbefogadás elfogadásához, korrelációjukat a 4. táblázat tartalmazza.

4. táblázat. Korrelációk az örökbefogadás elfogadottsági index és az alapvető pszichológiai szükségletek dimenziói között teljes mintán (N = 307)

Változó	Spearman-féle ρ
Autonómia kielégítettség	0,119*
Autonómia frusztráció	-0,099
Kapcsolat kielégítettség	0,203***
Kapcsolat frusztráció	-0,152**
Kompetencia kielégítettség	0,032
Kompetencia frusztráció	-0,068

Megjegyzés. Spearman-féle rangkorreláció: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Az alapvető pszichológiai szükségletek dimenziói közül az örökbefogadás elfogadottsági indexe az autonómia kielégítettségével, valamint a kapcsolat kielégítettségével pozitív, míg a kapcsolat frusztrációjával negatív irányú együttjárást mutatott. Ezek az összefüggések kismértékűek voltak. A nemek szerinti bontásban a korrelációk iránya hasonló mintázatot mutatott, a korrelációk erőssége ugyanakkor a férfiak és a nők között nem tért el szignifikánsan.

Diszkusszió

Jelen kutatás a szülővé válás alternatív útjai közül az örökbefogadás társadalmi megítélését vizsgálta reprodukív korú magyar mintán. Az eredmények alapján az örökbefogadással kapcsolatos attitűdökben nemi különbség rajzolódott ki, a nők összességében elfogadóbb álláspontot képviseltek, és a tételszintű összehasonlítások is hasonló mintázatot mutattak. A nemek közötti eltérés összefügghet a társadalmi nemi szerepekkel, valamint a gondoskodással és a családi szerepekkel kapcsolatos eltérő elvárásokkal, ugyanakkor az adatokból oksági következtetések nem vonhatók le. A nők általánosságban pozitívabban, elfogadóbban és nagyobb érzelmi bevonódással viszonyulnak a témához, mint a férfiak. Ez a nemi eltérés összhangban lehet a társadalmi nemi szerepekkel, ahol a gyermekvállalás és a családi kapcsolatok fenntartása hagyományosan erősebben fókuszba kerül a

nők esetében. Az ő proszociálisabb, elfogadóbb vélekedésük jelezheti a (biológiai szülői szerepen túlmutató) szélesebb körű támogató attitűdöt ezen családalapítási forma iránt is. Ezzel szemben az örökbefogadás elfogadottsága nem mutatott érdemi összefüggést sem az életkorral, sem a gyermekvállalási szándék kategóriáival, ami arra utal, hogy a vizsgált mintában az örökbefogadással kapcsolatos attitűdöket ezek a tényezők kevésbé differenciálják.

Az alapvető pszichológiai szükségletek dimenziói közül a kapcsolódás mutatói, valamint az autonómia kielégítettség kismértékű, de szignifikáns kapcsolatban álltak az örökbefogadás elfogadottságával. Utóbbit úgy értelmezhetjük, hogy akik autonómbb-nak érzik magukat a saját életükben, azok elfogadóbbak tudnak lenni az örökbefogadás kapcsán. Ez egybevág az öndeterminációs elmélet megállapításaival, amely szerint az autonómbb személyek nyitottabbak, több empátiát mutatnak mások felé, gyakrabban viselkednek proszociális módon, míg az autonómiaszükséglet frusztrációja inkább a bizonytalanság kerülésével és a társadalmi normákhoz való merev ragaszkodással jár együtt (*Deci & Ryan, 2000; Vansteenkiste & Ryan, 2013*).

Eredményeinkben a kapcsolódás szükségletének kielégítettsége pozitív, míg a kapcsolódás szükségletének frusztrációja negatív együttjárást mutat az örökbefogadás elfogadottságával, ami arra utalhat, hogy az örökbefogadás megítélése részben összefügg azzal, hogy az egyén mennyire él meg támogató, biztonságos kapcsolati működés(ek)e)t. A kapcsolódás szükségletének kielégítettsége maga után vonja a másokkal való törődés igényét és az elfogadás, tolerancia magasabb szintjét (*Deci & Ryan, 2000*) – feltételezhetően ez áll a kapott összefüggések hátterében.

Az öndeterminációs elmélet szerint a három alapszükséglet kielégítettsége a pszichológiai jóllét és optimális funkcionálás alapja (*Tóth-Király et al., 2022*). Vizsgálatunkban mindhárom alapszükséglet kielégítettsége (legalább tendenciaszinten) pozitívan, frusztrációjuk negatívan függött össze az örökbefogadás elfogadottságával, vagyis feltételezhetjük, hogy a magasabb jólléttel és érzelmi stabilitással jellemezhető, az életükkel elégedettebb személyek lesznek azok, akik örökbefogadással kapcsolatban támogató attitűdökkel élnek.

A nemek szerinti bontásban az összefüggések iránya hasonló volt, és a korrelációk erőssége nem különbözött szignifikánsan, így nem indokolt eltérő férfi és női mintázatot feltételezni. Ugyanakkor, mivel a férfiak átlagosan alacsonyabb elfogadottsági indexet jeleztek, felmerülhet, hogy a kapcsolati jóllét mutatói – különösen a kapcsolati frusztráció – szerepet játszhatnak az attitűdök alakulásában, ezt azonban a jelen adatok alapján nem tudjuk közvetlenül vizsgálni.

Limitációk és kitekintés

A következtetések levonását korlátozza a keresztmetszeti, önbeszámoló adatfelvétel, így oksági irányokat nem lehet feltárni. Emellett az elfogadottsági mutatót kompozit indexként képeztük, ami jól használható az attitűdök összegzésére, de nem értelmezhető skálaként.

A kutatás támogathatja annak feltárását, hogy mely egyéni tényezők járulnak hozzá az örökbefogadással kapcsolatos attitűdök kialakulásához. Az eredmények megalapozhatják a gyakori tévhitek és előítéletek felmérését, csökkentését, a stigmatizáció mérséklését az örökbe fogadó családokkal szemben, valamint célzott tájékoztató kampányok tervezését. A társadalmi attitűdök feltárása információt adhat arról is, hogy milyen kommunikációs, szakpolitikai vagy rendszerszintű fejlesztések lehetnek indokoltak (pl. szélesebb körű felvilágosító kampányok, érzékenyítés az oktatás során, az örökbefogadási folyamat átláthatóságának növelése). Mind az örökbe fogadott gyermek és az örökbe fogadó szülők szempontjából lényeges a megfelelő támogatás és szakszerű segítségnyújtás. Éppen ezért hasznosak lehetnek a pedagógusok, egészségügyi dolgozók vagy családsegítők felé irányuló szakmai tréningek is, melyek segítségül szolgálhatnak az érintettek társas támogatásában, az örökbefogadás elfogadásában és a témához kapcsolódó edukálásban egyaránt.

IRODALOM

- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268.
- Ghazanfarpour, M., Aminizadeh, S., Alidousti, K., Dehghan, M. & Ahmadi, A. (2023). Developing and Validating a Questionnaire to Measure Attitude toward Child Adoption: A Psychometric Process. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 28(6), 740–745.
- Keresztes-Takács, O. & Nguyen Luú Lan, A. (2017). Az örökbefogadás szociálpszichológiai megközelítése: Interszekcionalitás az örökbefogadásban. *Alkalmazott Pszichológia*, 17(2), 53–69.
- Luu, B., Wright, A. C. & Randle, M. (2019). General public perceptions and motivations to adopt children from out-of-home care in New South Wales, Australia. *Children Australia*, 44(4), 212–222.
- March, K. (1995). Perception of adoption as social stigma: Motivation for search and reunion. *Journal of Marriage and the Family*, 57(3), 653–660.
- Mészáros K. & Kiss Zs. (2024). Alternatív életutak – örökbefogadás. In Bátki A. és Mészáros K. (szerk.) *Szeretnénk, ha megszületné!* (pp. 357–387.) Oriold és Társai.

- Miall, C. E. (1987). The stigma of adoptive parent status: Perceptions of community attitudes toward adoption and the experience of informal social sanctioning. *Family Relations*, 36(1), 34–39.
- Miall, C. E. (1994). Community constructs of involuntary childlessness: Sympathy, stigma, and social support. *Canadian Review of Sociology/Revue Canadienne de Sociologie*, 31(4), 392–421.
- Palacios, J. & Brodzinsky, D. (2010). Adoption research: Trends, topics, outcomes. *International Journal of Behavioral Development*, 34(3), 270–284.
- Pári A. & Rövid I. (2023). Családra vágyunk!: A Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért felméréseinek eredményei 2018 óta. *Máltai Tanulmányok. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Tudományos Folyóirata*, 5(4), 20–35.
- Péntekné Simon, N., Szodorai, D. & Ónadi, O. (2023). Örökbefogadással kapcsolatos attitűdök a magyar lakosság körében. *Máltai Tanulmányok. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Tudományos Folyóirata*, 5(4), 70–86.
- Szigeti F. J. (2022). *Az örökbefogadás családi és társadalmi kontextusa*. Egyetemi jegyzet. Apor Vilmos Katolikus Főiskola.
- Takács J. & Szalma I. (2013). Az azonos nemű párok általi örökbefogadással kapcsolatos attitűdök Magyarországon. *Socio. hu*, (7), 1–33.
- The Dave Thomas Foundation for Adoption (2022). 2022 U.S. Adoption and Foster Care Attitudes Survey.
- Tóth-Király I., Bőthe B., Orosz G. & Rigó A. (2022). Alapvető Pszichológiai Szükségletek Kielégítettsége és Frusztrációja Skála. In Horváth Zs. és mtsai. (szerk.) *Kérdőíves módszerek a klinikai és egészségpszichológiai kutatásban és gyakorlatban* (pp. 56–61.) Medicina K.
- Vansteenkiste, M. & Ryan, R. M. (2013). On psychological growth and vulnerability: Basic psychological need satisfaction and need frustration as a unifying principle. *Journal of Psychotherapy Integration* 23(3), 263.
- Wegar, K. (2000). Adoption, family ideology, and social stigma: Bias in community attitudes, adoption research, and practice. *Family Relations*, 49(4), 363–369.